

**SPORAZUM O TRGOVINSKIM ASPEKTIMA PRAVA
INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA**

- Dio I OPĆE ODREDBE I TEMELJNA NAČELA**
- Dio II STANDARDI U SVEZI DOSTUPNOSTI, OBUJMA I
UPORABE PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA**
1. Autorsko pravo i srodna prava
 2. Žigovi
 3. Zemljopisne oznake
 4. Industrijski dizajn (modeli i uzorci)
 5. Patenti
 6. Planovi rasporeda (topografije) integriranih krugova
 7. Zaštita neobjavljenih informacija
 8. Kontrola prakse suprotne tržišnom natjecanju u ugovornim licencama
- Dio III OSTVARIVANJE PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA**
1. Opće obveze
 2. Građanskopravni i upravnoopravni postupci i pravna sredstva
 3. Privremene mjere
 4. Posebne pretpostavke u svezi s mjerama na granici
 5. Kazneni postupak
- Dio IV STJECANJE I ODRŽAVANJE PRAVA INTELEKTUALNOG
VLASNIŠTVA I SRODNIH *INTER-PARTES* POSTUPAKA**
- Dio V SPRIJEČAVANJE I IZMIRIVANJE SPOROVA**
- Dio VI PRIJELAZNE ODREDBE**
- Dio VII INSTITUCIONALNO UREĐENJE; ZAVRŠNE ODREDBE**

SPORAZUM O TRGOVINSKIM ASPEKTIMA PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

Članice,

Želeći da se smanje iskrivljenja i zapreke međunarodnoj trgovini, i uzimajući u obzir potrebu za promicanjem učinkovite i primjerene zaštite prava intelektualnog vlasništva, i radi osiguranja da mjere i postupci za ostvarivanje intelektualnog vlasništva same po sebi ne postanu zapreke zakonitoj trgovini;

Priznajući, u tu svrhu, potrebu za novim pravilima i disciplinama u svezi:

- (a) primijenjivosti temeljnih načela GATT-a 1994. i mjerodavnih međunarodnih sporazuma ili konvencija o pravu intelektualnog vlasništva;
- (b) određivanja primjerenih standarda i načela u svezi dostupnosti, obujma i uporabe prava intelektualnog vlasništva u svezi s trgovinom;
- (c) određivanja učinkovitih i prikladnih mjera za ostvarivanje prava intelektualnog vlasništva u svezi s trgovinom, uzimajući u obzir razlike u nacionalnim pravnim sustavima;
- (d) određivanja učinkovitih i djelotvornih postupaka za multilateralno spriječavanje i rješavanje sporova između vlada; i
- (e) prijelaznih odredaba u cilju što potpunijeg sudjelovanja u rezultatima pregovora;

Priznajući potrebu za multilateralnim okvirom načela, pravila i disciplina koji se tiče međunarodne trgovine krivotvorenom robom;

Priznajući da su prava intelektualnog vlasništva privatna prava;

Priznajući istaknute ciljeve javne politike nacionalnih sustava za zaštitu intelektualnog vlasništva, uključujući razvojne i tehnološke ciljeve;

Priznajući također posebne potrebe najmanje razvijenih zemalja članica glede najveće moguće fleksibilnosti u primjeni zakona i odredaba u zemlji kako bi mogli stvoriti stabilnu i održivu tehnološku bazu;

Naglašavajući važnost smanjivanja napetosti postizanjem čvrstijih obveza da se sporovi o pitanjima intelektualnog vlasništva u svezi s trgovinom riješe putem multilateralnih postupaka;

Želeći da se uspostavi obostrano potporna veza između WTO i Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (označene u ovom Sporazumu kao "WIPO") kao i drugih relevantnih međunarodnih organizacija;

Ovime su se suglasile o sljedećem:

Dio I

OPĆE ODREDBE I TEMELJNA NAČELA

Članak 1. Narav i obujam obveza

1. Članice moraju provoditi odredbe ovog Sporazuma. Članice mogu, ali nisu na to obvezane, primijenjivati u svojem zakonodavstvu širu zaštitu nego što se traži ovim Sporazumom, pod pretpostavkom da takva zaštita nije u suprotnosti sa odredbama ovog Sporazuma. Članice su slobodne odrediti odgovarajuću metodu primjene odredaba ovog Sporazuma unutar vlastitog pravnog sustava i prakse.
2. Za potrebe ovog Sporazuma, naziv "intelektualno vlasništvo" označuje sve kategorije intelektualnog vlasništva koje su predmetom Razdjela 1 do 7 Dijela II.
3. Članice su dužne postupati prema državljanima drugih članica u skladu s odredbama ovog Sporazuma.¹ Glede prava intelektualnog vlasništva koja ih se tiču, državljanima drugih članica smatraju se one naravne (fizičke) ili pravne osobe koje bi ispunjavale kriterij za pravo na zaštitu koje pružaju Pariška konvencija (1967), Bernska konvencija (1971), Rimska konvencija i Ugovor o intelektualnom vlasništvu glede integriranih krugova, kad bi sve članice WTO bile članice i tih konvencija.² Svaka članica koja koristi mogućnostima predviđenim stavkom 3. članka 5. ili stavkom 2. članka 6. Rimske konvencije dužna je o tome izvjestiti kao što je predviđeno tim odredbama Vijeće za trgovačke aspekte Prava intelektualnog vlasništva ("Vijeće za TRIPS").

Članak 2. Konvencije o intelektualnom vlasništvu

1. Glede Dijelova II, III i IV ovog Sporazuma, članice su dužne pridržavati se članaka 1. do 12., i članka 19. Pariške konvencije (1967).
2. Ništa u Dijelovima I do IV ovog Sporazuma ne derogira postojeće obveze koje članice imaju jedna prema drugoj sukladno Pariškoj konvenciji, Bernskoj konvenciji, Rimskoj konvenciji i Ugovoru o intelektualnom vlasništvu glede integriranih krugova.

¹ Kada se u ovom Sporazumu spominju "državljeni" treba smatrati se da su, u slučaju postojanja zasebnog carinskog teritorija članice WTO, to osobe, naravne (fizičke) ili pravne, koje imaju prebivalište ili stvarno i efektivno mjesto industrijskog ili trgovačkog poslovanja na tom carinskom teritoriju.

² U ovom Sporazumu "Pariška konvencija" odnosi se na Parišku konvenciju za zaštitu industrijskog vlasništva; "Pariška konvencija (1967)" odnosi se na Štokholmski akt te Konvencije od 14. srpnja 1967. "Bernska konvencija" odnosi se na Bernsku konvenciju za zaštitu književnih i umjetničkih djela; "Bernska konvencija (1971)" odnosi se na Pariški akt te Konvencije od 24. srpnja 1971. "Rimska konvencija" odnosi se na Međunarodnu konvenciju za zaštitu izvođača, proizvođača fonograma i radio-difuznih organizacija, koja je usvojena u Rimu 26. listopada 1961. "Ugovor o intelektualnom vlasništvu glede integriranih krugova (IPIC Ugovor) odnosi se na Ugovor o intelektualnom vlasništvu glede integriranih krugova, koji je usvojen u Washingtonu 26. svibnja 1984. "WTO Sporazum" odnosi se na Sporazum kojim se osniva WTO.

Članak 3. Nacionalni tretman

1. Svaka će članica državljanima drugih članica tretirati ne manje povoljno od vlastitih državljanina glede zaštite³ intelektualnog vlasništva, uz pridržavanje izuzetaka koji su već određeni u, redom, Pariškoj konvenciji (1967), Bernskoj konvenciji (1971), Rimskoj konvenciji ili Ugovoru o intelektualnom vlasništvu glede integriranih krugova. Glede izvođača, proizvođača fonograma i radio-difuznih organizacija, ova se obveza odnosi samo glede prava određenih ovim Sporazumom. Svaka članica koja se koristi mogućnostima određenim u članku 6. Bernske konvencije (1971) ili stavku 1(b) članka 16. Rimske konvencije dat će obavijest o tome kao što je to predviđeno u odredbama Vijeća TRIPS.

2. Članice se mogu koristiti izuzecima koji su dopušteni u stavku 1. u svezi sudskih i upravnih postupaka, uključujući određivanje adrese za primanje pošiljaka ili postavljanje zastupnika u okviru nadležnosti članice, samo ako su takvi izuzeci potrebni da bi se osigurala usklađenost sa zakonima i odredbama koji nisu nesuglasni s odredbama ovog Sporazuma i tamo gdje se takva praksa ne primjenjuje na način koji bi predstavljao skriveno ograničavanje trgovine.

Članak 4. Tretman najpovlaštenije nacije

Glede zaštite intelektualnog vlasništva, svaka prednost, obzirnost, povlastica ili izuzimanje koje jedna članica daje državljanima druge zemlje odmah i bezuvjetno vrijedi i za državljane svih drugih članica. Izuzete od te obveze su svaka prednost, obzirnost, povlastica ili izuzimanje odobrene od članice:

- (a) proizlazeće iz međunarodnih sporazuma o pravnoj pomoći ili izvršavanju opće naravi i ne poglavito ograničene na zaštitu intelektualnog vlasništva;
- (b) danih u skladu s odredbama Bernske konvencije (1971) ili Rimske konvencije kojima se odobrava da se ne postupa u skladu s nacionalnim tretmanom nego u skladu s tretmanom u drugoj zemlji;
- (c) glede prava izvođača, proizvođača fonograma i radio-difuznih organizacija koja nisu određena ovim Sporazumom;
- (d) proizlazeće iz međunarodnih sporazuma glede zaštite intelektualnog vlasništva koji su stupili na snagu prije stupanja na snagu WTO Sporazuma, pod pretpostavkom da se Vijeće TRIPS-a obavijesti o takvim sporazumima i da oni ne predstavljaju namjernu ili nepravednu diskriminaciju državljanima drugih članica.

³ Za potrebe članaka 3. i 4. "zaštita" uključuje sve što se odnosi na dostupnost, stjecanje, obujam, održavanje i ostvarivanje prava intelektualnog vlasništva kao i što se odnosi na uporabu prava intelektualnog vlasništva posebno navedenih u ovom Sporazumu.

Članak 5.
Mnogostrani sporazumi o stjecanju
ili održavanju zaštite

Obveze koje proizlaze iz članka 3. i 4. ne odnose se na postupke određene mnogostranim sporazumima koji su zaključeni pod pokroviteljstvom WIPO-a u svezi stjecanja ili održavanja prava intelektualnog vlasništva.

Članak 6.
Iscrpljenje

Radi rješavanja sporova koji proizlaze iz ovog Sporazuma, pridržavajući se odredaba čl. 3. i 4. ništa se iz ovog Sporazuma ne smije se iskoristiti radi pokretanja pitanja iscrpljenja prava intelektualnog vlasništva.

Članak 7.
Ciljevi

Zaštita i ostvarivanje prava intelektualnog vlasništva treba doprinijeti promicanju tehnoloških inovacija, te transferu i širenju tehnologije, na obostranu korist proizvođača i korisnika tehnoloških saznanja i na način koji pozitivno doprinosi društvenom i gospodarskom blagostanju, i uravnotežavanju prava i obveza.

Članak 8.
Načela

1. Članice mogu, prigodom stvaranja ili izmjena svojih zakona i propisa, prihvatiti mjere potrebne za zaštitu javnog zdravlja i prehrane, i promovirati javni interes u područjima koja su od vitalne važnosti za njihov društveno-gospodarski i tehnološki razvoj, pod pretpostavkom da su te mjere u skladu s odredbama ovog Sporazuma.
2. Odgovarajuće mjere, pod pretpostavkom da su u skladu s odredbama ovog Sporazuma, mogu biti potrebne za spriječavanje zlorabe prava intelektualnog vlasništva od strane njihova nositelja ili pribjegavanja postupcima koji nerazložno ograničavaju trgovinu ili koji nepovoljno utječu na međunarodni transfer tehnologije.

Dio II

STANDARDI U SVEZI DOSTUPNOSTI, OBUJMA I UPORABE PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

Razdio 1: Autorska prava i srodna prava

Članak 9.

Odnos prema Bernskoj konvenciji

1. Članice su dužne pridržavati se članaka 1. do 21. Bernske konvencije (1971) i Aneksa k tomu. Međutim, članice nemaju prava ili obveza prema ovom Sporazumu glede prava priznatih člankom 6*bis* te Konvencije ili prava izvedenih iz njega.
2. Zaštita autorskog prava proteže se na način izražavanja a ne na ideje, postupke, metode rada ili matematičke koncepte kao takve.

Članak 10.

Računarski programi i zbirke podataka

1. Računarski programi, bilo u izvornom ili objektom (strojnoprogramskom) kodu, zaštićuju se kao književna djela prema Bernskoj konvenciji (1971).
2. Zbirke podataka ili druge građe, bilo čitljive strojno ili u drugom obliku, koje zbog odabira ili uređenja njihova sadržaja čine intelektualne tvorevine zaštićene su kao takve. Takva zaštita, koja se ne proteže na same podatke ili građu, neće štetiti ikojem autorskom pravu koje postoji na samim podacima ili građi.

Članak 11.

Pravo najma

Glede barem računarskih programa i kinematografskih djela, članica je dužna osigurati za autore i njihove pravne sljednike pravo odobriti ili zabraniti komercijalno iznajmljivanje javnosti originala ili umnoženih primjeraka njihovih djela zaštićenih autorskim pravom. Članica se oslobađa navedene obveze glede kinematografskih djela osim ako takvo iznajmljivanje dovodi do rasprostranjenog umnožavanja takvog djela koje osjetno šteti isključivom pravu umnožavanja priznatom u toj članici autorima i njihovim pravnim sljednicima. Glede računarskih programa, ova se obveza ne primijenjuje na najam u kojem sam program nije bitan cilj iznajmljivanja.

Članak 12.

Trajanje zaštite

Uvijek kada se rok za zaštitu djela, koje nije fotografsko ili djelo primjenjene umjetnosti, računa na drugoj osnovi od života naravne osobe, takav rok ne smije biti kraći od 50 godina od kraja kalendarske godine u kojoj je ovlašteno objavljeno, ili, nije li tako objavljeno u roku od 50 godina od stvaranja djela, ne kraći od 50 godina od kraja kalendarske godine u kojoj je stvoreno.

Članak 13. Ograničenja i izuzeci

Članice će svesti ograničenja ili izuzetke od isključivih prava (prava s apsolutnim djelovanjem) na određene posebne slučajeve koji nisu u suprotnosti s redovitim iskorištavanjem djela i koji neopravdano ne štete legitimnim interesima nositelja prava.

Članak 14. Zaštita izvođača, proizvođača fonograma (tonskih snimaka) i radio-difuznih organizacija

1. Glede fiksiranja njihove izvedbe na fonogramu, izvođači imaju mogućnost sprječavati sljedeće radnje koje se poduzimaju bez njihovog odobrenja: fiksiranje njihove nefiksirane izvedbe i umnožavanje takvih fiksacija. Izvođači također imaju mogućnost sprječavati sljedeće radnje koje se poduzimaju bez njihovog odobrenja: bežično radiodifuzijsko emitiranje i priopćavanje javnosti njihove izvedbe uživo.

2. Proizvođači fonograma imaju pravo odobriti ili zabraniti neposredno ili posredno umnožavanje svojih fonograma.

3. Radio-difuzne organizacije imaju pravo zabraniti sljedeće radnje koje se poduzimaju bez njihovog dopuštenja: fiksiranje, umnožavanje fiksacija, bežično radiodifuzijsko reemitiranje emisija, kao i priopćavanje javnosti televizijskim emitiranjem istih. Kada članice ne daju to pravo radio-difuznim organizacijama, moraju omogućiti nositeljima autorskog prava na objektu emitiranja da spriječe gore navedene radnje, prema o odredbama Bernske konvencije (1971).

4. Odredbe članka 11. glede računarskih programa primjenjuju se *mutatis mutandis* na proizvođače fonograma i sve druge nositelje prava na fonogramu sukladno unutrašnjem pravu članice. Ako je na dan 15. travnja 1994. članica imala na snazi sustav pravedne novčane naknade za nositelja prava glede iznajmljivanja fonograma, može se zadržati takav sustav pod pretpostavkom da komercijalno iznajmljivanje fonograma nema za posljedicu osjetnu štetu isključivog prava umnožavanja nositelja prava.

5. Rok zaštite koja se prema ovom Sporazumu pruža izvođačima i proizvođačima fonograma traje najmanje do kraja razdoblja 50 godina računajući od kraja kalendarske godine zabilježbe ili izvedbe. Rok zaštite koja se daje sukladno stavku 3. traje najmanje 20 godina od kraja kalendarske godine emitiranja.

6. Svaka članica može, u svezi prava određenih u stavcima 1., 2. i 3., predvidjeti za uvjete, ograničenja, izuzetke i pridržanja do obujma dopuštenog Rimskom konvencijom. Ipak, odredbe članka 18. Bernske konvencije (1971) primjenjuju se, *mutatis mutandis*, i na prava izvođača i proizvođača fonograma na fonogramima.

Razdio 2: Žigovi

Članak 15. Predmet zaštite

1. Svaki znak, ili svaka kombinacija znakova, sposobni za razlikovanje roba ili usluga jednog poduzetništva od onih drugog poduzetništva, sposobni su da bi nastao žig. Takvi znakovi, poglavito riječi uključujući osobna imena, slova, brojke, figurativne elemente i kombinacije boja kao i kombinacija takvih znakova, mogu se registrirati kao žigovi. Kada znakovi sami po sebi nisu sposobni za razlikovanje roba ili usluga kojih se tiču, članice mogu mogućnost registriranja učiniti ovisnom od raspoznatljivosti stečenom uporabom. Članice mogu tražiti, kao uvjet registracije, da znakovi budu vidno uočljivi.
2. Stavak 1. ne smije se tumačiti tako da priječi članici da uskrati registraciju žiga iz drugih razloga, ako to nije u suprotnosti s odredbama Pariške konvencije (1967).
3. Članice mogu mogućnost registriranja učiniti ovisnom o uporabi. Međutim, stvarna uporaba žiga nije uvjet za podnošenje prijave za registraciju. Podnesena prijava se ne smije odbiti iz jedinog razloga što do namjeravane uporabe nije došlo prije isteka od tri godine od dana podnošenja prijave.
4. Narav roba ili usluga na koje će se odnositi žig ni u kojem slučaju ne smije predstavljati prepreku za registraciju žiga.
5. Članice moraju objaviti svaki žig bilo prije registracije ili odmah nakon što je registriran i dužne su dati razložnu mogućnost da se zahtijeva poništavanje registracije. Uz to, članice mogu predvidjeti mogućnost protivljenja registraciji nekog žiga.

Članak 16. Priznata prava

1. Nositelj registriranog žiga ima isključivo pravo spriječiti sve treće koji nemaju njegovu suglasnost da rabe u trgovanju iste ili slične znakove za robu ili usluge koje su iste ili slične onim glede kojih je registriran žig kada bi takva uporaba mogla imati za posljedicu zabunu. U slučaju uporabe istog znaka za istu robu ili usluge, mogućnost zabune se presumira. Gore navedena prava ne štete bilo kojem ranije postojećem pravu, niti će utjecati na mogućnost da članice predvide stjecanje prava na temelju uporabe.
2. Članak 6*bis* Pariške konvencije (1967) primjenjuje se, *mutatis mutandis*, na usluge. U određivanju je li neki žig općepoznat, članice će uzeti u obzir prepoznatljivost žiga u dotičnom javnom sektoru, uključujući prepoznatljivost u samoj članici koja je stečena kao posljedica promocije žiga.
3. Članak 6*bis* Pariške konvencije (1967) primjenjuje se, *mutatis mutandis*, na robu ili usluge koje nisu slične onima za koje je registriran žig, pod pretpostavkom da bi uporaba tog žiga u svezi s takvom robom ili uslugama mogla upućivati na povezanost između takvih roba ili usluga i nositelja registriranog žiga, i pod pretpostavkom da bi interes nositelja registriranog žiga mogao pretrpjeti štetu takvom uporabom.

Članak 17. Izuzeci

Članice mogu predvidjeti organičene izuzetke od prava stečenih žigom, kao primjerice poštenu uporabu opisnog nazivlja, pod pretpostavkom da takvi izuzeci uvažavaju legitimne interese nositelja žiga i trećih osoba.

Članak 18. Trajanje zaštite

Početna registracija, i svako obnavljanje registracije, žiga ne može biti na rok kraći od sedam godina. Registracija žiga može se obnavljati neodređen broj puta.

Članak 19. Pretpostavka uporabe

1. Ako se radi održavanja registracije traži uporaba, registracija se može poništiti tek protekom roka u neprekidnom trajanju od najmanje tri godine neuporabe, osim ako nositelj žiga ne predoči postojanje valjanih razloga koji priječe njegovu uporabu. Okolnosti nastale neovisno od volje nositelja žiga koje stvaraju zapreku za korištenje žiga, kao što su uvozna ograničenja ili druge mjere državne vlasti glede robe ili usluga zaštićenih žigom, priznat će se kao valjani razlozi za neuporabu.
2. Kada žig podliježe kontroli njegova nositelja, uporaba žiga od strane druge osobe priznat će se kao uporaba žiga u svrhu održavanja registracije.

Članak 20. Druge pretpostavke

Uporaba žiga tijekom trgovanja neće se bezrazložno opterećivati posebnim zahtjevima, kao što su uporaba s drugim žigom, uporaba u posebnom obliku ili uporaba na način koji bi štetio njegovom svojstvu razlikovanja robe ili usluga od jednog poduzetništva spram drugom poduzetništva. To neće isključiti pretpostavku koja propisuje uporabu žiga koji identificira poduzetništvo koje proizvodi robu ili usluge zajedno sa, ali ne povezujući ga s njime, sa žigom koji razlikuje specifičnu robu ili usluge dotičnog poduzetništva.

Članak 21. Licenciranje i prijenos

Članice mogu odrediti uvjete za licenciranje i prijenos žigova podrazumijevajući da obvezatno licenciranje žigova nije dopušteno i da nositelj žiga ima pravo prenijeti žig sa ili bez prijenosa poslovanja kojemu žig pripada.

Razdio 3: Zemljopisne oznake

Članak 22.

Zaštita zemljopisnih oznaka

1. Zemljopisne oznake su, za potrebe ovog Sporazuma, oznake koje identificiraju robu kao podrijetla sa teritorija članice, ili regije ili mjesta na tom teritoriju, gdje je određena kakvoća, reputacija ili druga karakteristika robe bitno povezana s njenim zemljopisnim podrijetlom.
2. Glede zemljopisnih oznaka, članice će pružiti pravna sredstva zainteresiranim strankama radi spriječavanja:
 - (a) uporabe u bilo kojem smislu u određivanju ili predstavljanju robe koja bi naznačila ili sugerirala da dotična roba potječe iz zemljopisnog područja koje nije stvarno mjesto podrijetla na način kojim se zavarava javnost glede njenog zemljopisnog podrijetla;
 - (b) bilo koja uporaba koja je akt nepoštenog tržišnog natjecanja u smislu članka 10*bis* Pariške konvencije (1967).
3. Članica će, *ex officio* ako to njeno zakonodavstvo dopušta ili na zahtjev zainteresirane stranke, odbiti ili poništiti registraciju žiga koji sadrži ili se sastoji od zemljopisne oznake glede robe koja ne potječe iz naznačenog teritorija, ako bi uporaba oznake u žigu za takvu robu u toj članici mogla dovesti u javnosti do pogrešnih zaključaka glede njenog stvarnog podrijetla.
4. Zaštita prema stavcima 1., 2. i 3. primjenjuje se protiv zemljopisne oznake koja bi, premda doslovno vjerodostojna glede teritorija, regije ili mjesta iz kojeg potječe roba, ipak u javnosti mogla stvoriti pogrešan dojam da roba potječe s drugog teritorija.

Članak 23.

Dopunska zaštita zemljopisnih oznaka za vina i alkoholna pića

1. Svaka će članica pružiti pravna sredstva kojima će zainteresirane stranke moći spriječiti uporabu zemljopisnih oznaka koje identificiraju vina za vina koja ne potječu iz mjesta naznačenog sa dotičnom zemljopisnom oznakom, ili identificiraju alkoholna pića za alkoholna pića koja ne potječu iz mjesta naznačenog sa dotičnom zemljopisnom oznakom, čak i kada je naznačeno pravo mjesto podrijetla ili kada se zemljopisna oznaka rabi u prijevodu ili je popraćena izrazima kao "vrsta", "tip", "stil", "imitacija" ili slično⁴.
2. Registracija žiga za vina koji sadrži ili se sastoji od zemljopisne oznake koja identificira vina ili za alkoholna pića koji sadrži ili se sastoji od zemljopisne oznake koja identificira alkoholna pića bit će odbijena ili poništena, *ex officio* ako zakonodavstvo članice to dopušta ili na zahtjev zainteresirane stranke, glede takvih vina ili alkoholnih pića koja nemaju to podrijetlo.
3. U slučaju homonimnih zemljopisnih oznaka za vina, zaštititi će podlijegati svaka oznaka, prema odredbama stavka 4. članka 22. Svaka će članica

⁴ Bez obzira na prvu rečenicu članka 42., članice mogu, glede tih obveza, umjesto toga predvidjeti ostvarivanje upravnim mjerama.

odrediti praktične uvjete pod kojima će se dotične homonimne oznake razlikovati jedna od druge, uzimajući u obzir potrebu za osiguranjem ravnopravnog tretmana proizvođača kojih se to tiče i da potrošači ne budu zavarani.

4. Da bi se olakšala zaštita zemljopisnih oznaka za vina, u Vijeću za TRIPS bit će vođeni pregovori u svezi uspostavljanja multilateralnog sustava izvješćivanja i registracije zemljopisnih oznaka za vina koja se mogu zaštititi u onim članicama koje sudjeluju u sustavu.

Članak 24.

Međunarodni pregovori; izuzeci

1. Članice su suglasne da će otpočeti pregovore sa svrhom pojačavanja zaštite pojedinih zemljopisnih oznaka prema članku 23. Odredbe niže navedenih stavaka 4. do 8. neće od članica biti rabljene za odbijanje vođenja pregovora ili zaključivanja dvostranih ili mnogostranih sporazuma. U kontekstu takvih pregovora, članice će biti voljne razmotriti stalnu primjenu tih odredaba na pojedinačne zemljopisne oznake čija je uporaba bila predmetom naznačenih pregovora.

2. Vijeće za TRIPS preispitat će ponovno primjenu odredaba ovog Razdjela; prvo takvo preispitivanje uslijedit će unutar dvije godine od stupanju na snagu WTO Sporazuma. Sve što bi moglo utjecati na pridržavanje obveza prema ovim odredbama može se staviti Vijeću na pozor, koje će, na zahtjev članice, konzultirati bilo koju drugu članicu ili članice glede takvog predmeta glede kojeg nije bilo moguće naći zadovoljavajuće rješenje putem dvostranih ili višestranih konzultacija između dotičnih članica. Vijeće će poduzeti dogovorene mjere radi lakše primjene i poticanja ciljeva ovog Razdjela.

3. U provođenju ovog Razdjela, članica neće umanjiti zaštitu zemljopisnih oznaka koje su postojale u toj članici neposredno prije dana stupanja na snagu WTO Sporazuma.

4. Ničim se u ovom Razdjelu neće tražiti od članice da spriječi stalnu i sličnu uporabu određene zemljopisne oznake druge članice koja identificira vina ili alkoholna pića u svezi s robom ili uslugama svojih državljana ili osoba koje imaju u toj članici prebivalište koje su stalno rabile tu zemljopisnu oznaku glede istih ili srodnih roba ili usluga na teritoriju te članice bilo (a) najmanje 10 godina prije 15. travnja 1994. ili (b) u dobroj vjeri prije navedenog datuma.

5. Kada je žig prijavljen ili je registriran u dobroj vjeri, ili kada su prava na žig stečena kroz uporabu u dobroj vjeri bilo:

(a) prije datuma primjene ovih odredaba u članici kao što je određeno u Dijelu VI; ili

(b) prije nego što je zemljopisna oznaka zaštićena u njoj zemlji podrijetla;

mjere prihvaćene za provođenje ovog Razdjela ne štete sposobnosti za registraciju ili valjanost registracije žiga, ili pravu na uporabu žiga, na osnovu činjenice da je takav žig identičan, ili sličan, sa zemljopisnom oznakom.

6. Ničim se u ovom Razdjelu neće tražiti od članice da primjeni svoje odredbe glede zemljopisne oznake koje druge članice glede robe ili usluga za koje je dotična oznaka identična s uobičajenim nazivom u svagdanjem jeziku kao svagdanji naziv za te robe ili usluge na teritoriju te članice. Ničim se u ovom Razdjelu neće tražiti od članice da primjeni svoje odredbe glede zemljopisne oznake koje druge članice glede proizvoda vinove loze čija je dotična oznaka

identična s uobičajenim nazivom vrste grožđa koja postoji na teritoriju te članice u času stupanja na snagu WTO Sporazuma.

7. Članica može odrediti da svaki zahtjev koji je postavljen prema ovom Razdjelu u svezi s uporabom ili registracijom žiga mora biti podnjet unutar pet godina nakon što je nedozvoljena uporaba zaštićene oznake postala općepoznatom u toj članici ili nakon dana registracije žiga u toj članici, pod pretpostavkom da je žig objavljen do tog dana, ako je taj dan raniji od dana kad je nedozvoljena uporaba postala općepoznatom u toj članici, pod pretpostavkom da zemljopisna oznaka nije rabljena ili registrirana s prijevernom nakanom.

8. Odredbe ovog Razdjela ni u kojem slučaju ne štete pravu bilo koje osobe da rabi, tijekom poslovanja, svoje ime ili ime svojeg prednika u poslovanju, izuzev kad je to ime rabljeno na način koji bi zavaravao javnost.

9. Neće postojati obveza prema ovom Sporazumu da se štite zemljopisne oznake koje nisu zaštićene ili više nisu zaštićene u zemlji podrijetla, ili koje se u toj zemlji više ne rabe.

Razdio 4: Industrijski dizajn (Modeli i uzorci)

Članak 25.

Pretpostavke za zaštitu

1. Članice će pružiti zaštitu samostalno stvorenim industrijskim dizajnima koji su novi ili originalni. Članice mogu odrediti da dizajni nisu novi ili originalni ako se bitno ne razlikuju od poznatih dizajna ili kombinacija poznatih obilježaja dizajna. Članice mogu odrediti da se navedena zaštita neće protezati na dizajne koje u bitnom nalažu tehnički ili funkcionalni razlozi.

2. Svaka će članica osigurati da pretpostavke za osiguranje zaštite tekstilnih dizajna, poglavito glede ma kojih troškova, ispitivanja ili objavljivanja, ne umanjuju bezrazložno mogućnost za traženje i dobivanje navedene zaštite. Članice su slobodne odlučiti hoće li udovoljiti toj obvezi putem propisa o industrijskom dizajnu ili autorskom pravu.

Članak 26.

Zaštita

1. Nositelj zaštićenog industrijskog dizajna ima pravo spriječiti treće osobe koje nemaju njegovu suglasnost da izrađuju, prodaju ili uvoze proizvode koji nose ili sadržavaju dizajn koji je kopija, ili uglavnom kopija, zaštićenog dizajna, kada se takve radnje poduzimaju u komercijalne svrhe.

2. Članice mogu odrediti ograničene izuzetke od zaštite industrijskog dizajna, pod pretpostavkom da ti izuzeci nisu u bezrazložnom nesuglasju s normalnim iskorištavanjem zaštićenih industrijskih dizajna i da bezrazložno ne štete legitimnim interesima nositelja zaštićenog industrijskog dizajna, uzimajući u obzir legitimne interese trećih osoba.

3. Trajanje zaštite koja je predviđena iznosi najmanje 10 godina.

Razdio 5: Patenti

Članak 27. Predmet patentiranja

1. Pridržavajući se odredaba stavaka 2. i 3. patenti će se odobravati za koje god izume, bez obzira radi li se o proizvodu ili postupku, iz svih grana tehnologije, pod pretpostavkama da su novi, rezultat inventivnosti i sposobni za industrijsku primijenu.⁵ U skladu sa stavkom 4. članka 65., stavkom 8. članka 70. i stavkom 3. ovog članka, patenti će se odobravati i patentna prava uživati bez diskriminacije u pogledu mjesta izuma, tehnološke grane i jesu li proizvodi uvezeni ili su domaće proizvodnje.

2. Članice mogu od patentiranja izuzeti izume, za koje je unutar njihovog teritorija spriječavanje komercijalnog iskorištavanja neophodno radi zaštite javnog poretka ili morala, uključujući zaštitu života ili zdravlja ljudi, životinja ili bilja ili radi izbjegavanja ozbiljne štete za okoliš, pod pretpostavkom da se takav izuzetak ne učini samo zato što je iskorištavanje zabranjeno njenim propisima.

3. Članice mogu također izuzeti od patentiranja:

- (a) dijagnostičke, terapijske i kirurške metode za liječenje ljudi ili životinja;
- (b) biljke i životinje osim mikroorganizama, i u biti biološke postupke za proizvodnju biljaka ili životinja osim nebioloških i mikrobioloških postupaka. Međutim, članice će pružiti zaštitu biljnih vrsta bilo patentima ili učinkovitim *sui generis* sustavom ili kojom kombinacijom njih. Odredbe ovog podstavka bit će preispitane četiri godine nakon dana stupanja na snagu WTO Sporazuma.

Članak 28. Priznata prava

1. Patentom se njegovom nositelju priznaju sljedeća isključiva prava:

- (a) kada je predmet patenta proizvod, spriječiti treće osobe koje nemaju odobrenje nositelja za izradu, uporabu, ponudu na prodaju, prodaju ili uvoz⁶ u te svrhe tog proizvoda;
- (b) kada je predmet patenta postupak, spriječiti treće osobe koje nemaju odobrenje nositelja rabiti postupak i od: uporabe, ponude na prodaju, prodaje, ili uvoza u te svrhe barem proizvoda koji je dobiven neposredno tim postupkom.

2. Nositelji patenta također imaju pravo patent prenositi, pravnim poslom ili putem univerzalne sukcesije, i zaključiti licence ugovore.

⁵ Za potrebe ovog članka, nazivi "inventivnost" ("inventive step") i "sposoban za industrijsku primjenu" ("capable for industrial application") mogu biti kod stranaka smatrani inačicama za nazive "nepoznat" ("non-obvious") i "uporabljiv" ("useful").

⁶ Ovo pravo, kao i sva prava koja su priznata ovim Sporazumom, glede uporabe, prodaje, uvoza ili drukčije distribucije robe, podliježu odredbama članka 6.

Članak 29.
Uvjeti za patentnu prijavu

1. Članice će tražiti da podnositelj patentne prijave otkrije izum dovoljno jasno i potpuno da bi ga mogla izvesti neka kvalificirana osoba te se može tražiti od podnositelja prijave da naznači najbolji način za izvođenje izuma koji je izumitelju poznat na dan podnošenja prijave ili, kad se poziva na pravo prvenstva, na dan prvenstva.

2. Članice mogu tražiti od podnositelja prijave da pruži informacije u svezi podnositeljevih odgovarajućih stranih prijava i priznatih prava.

Članak 30.
Izuzeci od priznatih prava

Članice mogu odrediti ograničene izuzetke od isključivih prava priznatih patentom, pod pretpostavkom da takvi izuzeci nisu bezrazložno u suprotnosti s normalnim iskorištavanjem patenta i bezrazložno ne štete legitimnim interesima nositelja patenta, uzimajući u obzir legitimne interese trećih osoba.

Članak 31.
Dalja uporaba bez dopuštenja nositelja prava

Kada propisi članice omogućavaju dalju uporabu⁷ predmeta patenta bez dopuštenja nositelja prava, uključujući uporabu od strane državne vlasti ili trećih osoba ovlaštenih od državne vlasti, poštivat će se sljedeće odredbe:

- (a) dopuštenje za takvu uporabu razmatrat će se po pojedinačnim odlikama uporabe;
- (b) takva se uporaba može odobriti samo ako je, prije takve uporabe, namjeravani rabilac pokušao dobiti dopuštenje od nositelja prava po razložnim trgovačkim odnosima i uvjetima a u razumnom roku nije uspio. Od takvog traženja članica može odustati u slučaju nacionalne opasnosti ili u drugim slučajevima prijeke žurnosti ili u slučajevima javne komercijalne uporabe. U slučajevima nacionalne opasnosti ili drugim slučajevima prijeke žurnosti, nositelj prava će, ipak, trebati biti obaviješten čim to bude moguće. U slučaju javne nekomercijalne uporabe, kada državna vlast ili ugovoratelj, bez istraživanja patenta znaju ili bi trebali znati, da se valjani patent rabi ili će se rabiti od strane državnih vlasti ili za njih, nositelj mora o tome biti obaviješten bez odlaganja;
- (c) obujam i trajanje takve uporabe ograničit će se na svrhu za koju je odobrena, a u slučaju poluvodičke tehnologije to vrijedi samo za javnu nekomercijalnu uporabu ili radi ispravljanja prakse koja je nakon sudskog ili upravnog postupka proglašena suprotnom tržišnom natjecanju;
- (d) takva je uporaba neisključiva (nema apsolutni učinak);
- (e) takva je uporaba neprenosiva, osim sa dijelom poduzeća ili reputacijom (*goodwill*) koji ju uživaju;

⁷ "Dalja uporaba" odnosi se na uporabu drukčiju od omogućene člankom 30.

- (f) svaka takva uporaba bit će odobrena pretežno za opskrbu domaćeg tržišta članice koja ju je dopustila;
- (g) odobrenje za takvu uporabu, bit će podložno, uz primjerenu zaštitu legitimnih interesa tako ovlaštenih osoba, prestanku ako i kada okolnosti koje su dovele do nje prestanu postojati i nije vjerojatno da se ponove. Nadležno tijelo će moći preispitati, na obrazložen zahtjev, postoje li i dalje takve okolnosti;
- (h) nositelju prava bit će isplaćena primjerena naknada prema okolnostima svakog slučaja, uzimajući u obzir gospodarsku vrijednost odobrenja;
- (i) pravovaljanost svake odluke u svezi s odobrenjem takve uporabe podliježe sudskom ispitivanju ili drugom samostalnom ispitivanju određenog višeg tijela u toj članici;
- (j) svaka odluka u svezi s naknadom predviđenom glede takve uporabe podliježe sudskom ispitivanju ili drugom samostalnom ispitivanju određenog višeg tijela u toj članici;
- (k) članice nisu obvezne primjenjivati uvjete određene u podstavcima (b) i (f) kada se uporaba dozvoljava radi ispravljanja prakse koja je nakon sudskog ili upravnog postupka utvrđena suprotnom tržišnom natjecanju. Potreba za ispravljanjem prakse suprotne tržišnom natjecanju može se uzeti u obzir prigodom određivanja iznosa naknade u takvim slučajevima. Nadležna tijela imaju pravo odbiti zahtjev za prestankom odobrenja ako i kada postoji vjerojatnost da se okolnosti koje su dovele do odobrenja ponove;
- (l) kada se takva uporaba odobrava radi iskorištavanja patenta ("drugi patent") koji se ne može iskorištavati bez povrede još jednog patenta ("prvi patent"), sljedeći dodatni uvjeti bit će primjenjeni:
 - (i) izum na koji se polaže pravo u drugom patentu mora sadržati važan tehnološki napredak od znatne gospodarske važnosti u svezi s izumom na kojeg se polaže pravo prvom patentu;
 - (ii) nositelj prvog patenta imat će pravo na uzajamnu licencu (*cross-licence*) uz razložne uvjete kako bi mogao rabiti izum na koji se polaže pravo u drugom patentu; i
 - (iii) uporaba dopuštena glede prvog patenta neprenosiva je osim uz prijenos drugog patenta.

Članak 32. Poništenje/gubitak

Mora postojati mogućnost sudskog ispitivanja svake odluke o poništenju ili gubitku patenta.

Članak 33. Trajanje zaštite

Rok zaštite koja je predviđena neće prestati prije isteka razdoblja od dvadeset godina računajući od dana prijave.⁸

⁸ Podrazumijeva se da članice koje nemaju sustav izvornog priznavanja prava mogu odrediti da se trajanje zaštite računa od datuma podnošenja prijave u sustavu izvornog priznavanja prava.

Članak 34.
Patenti za postupke: teret dokaza

1. Za potrebe građanskopravnog postupka glede povrede prava nositelja prava priznatih u stavku 1.(b) članka 28., ako je predmet patenta postupak za dobivanje proizvoda, sud je ovlašten naložiti tuženome da dokaže da je postupak za dobivanje identičnog proizvoda različit od patentiranog postupka. Stoga, članice su dužne odrediti u najmanje jednom od niže navedenih slučajeva, da se identičan proizvod, kad je proizveden bez dopuštenja nositelja patenta, u nedostatku dokaza o suprotnom, smatra dobivenim putem patentiranog postupka:

(a) ako je proizvod dobiven patentiranim postupkom nov;

(b) ako postoji velika vjerojatnost da je identičan proizvod napravljen tim postupkom, a nositelj patenta unatoč razložnih napora nije mogao ustanoviti koji je postupak stvarno rabljen.

2. Svaka je članica slobodna odrediti da će teret dokazivanja naznačen u stavku 1. biti na navodnom prekršitelju samo ako je ispunjen uvjet iz podstavka (a) ili samo ako je ispunjen uvjet iz podstavka (b).

3. U pridonošenju protudokaza, legitimni interesi tuženih za zaštitom njihove proizvodnje i poslovnih tajni moraju biti uzeti u obzir.

Razdio 6: Planovi rasporeda (topografije) integriranih krugova

Članak 35.
Odnos prema IPIC Ugovoru

Članice su suglasne da će pružiti zaštitu za planove rasporeda (topografije) integriranih krugova (naznačenih u ovom Sporazumu kao "planovi rasporeda") u skladu s člancima 2. do 7. (osim stavka 3. članka 6.), člankom 12. i stavkom 3. članka 16. Ugovora o intelektualnom vlasništvu glede integriranih krugova i, pored toga, pridržavati se odredaba koje sljede.

Članak 36.
Obujam zaštite

Pridržavajući se odredaba stavka 1. članka 37., članice će smatrati protupravnim sljedeća djelovanja ako se poduzimaju bez dopuštenja nositelja prava:⁹ uvoz, prodaju ili distribuciju na koji drugi način u komercijalne svrhe zaštićenih planova rasporeda, integriranog kruga u kojem je inkorporiran zaštićen plan rasporeda ili proizvoda u koje je inkorporiran takav integrirani krug samo ukoliko takav proizvod i dalje sadrži protupravno umnožen plan rasporeda.

⁹ Naziv "nositelj prava" ("*right holder*") u ovom razdjelu valja razumijevati u istom smislu kao naziv "*holder of the right*" u IPIC Ugovoru.

Članak 37.

Djelovanja za koje nije potrebno dopuštenje nositelja prava

1. Unatoč članku 36., nijedna članica neće smatrati protupravnim poduzimanje ikoje radnje navedene u tom članku, a glede integriranog kruga u kojem je inkorporiran protupravno umnožen plan rasporeda ili ikojeg proizvoda u kojem je inkorporiran takav integrirani krug kada osoba koja poduzima te radnje ili ih naruči ne zna niti bi trebala znati, u trenutku stjecanja integriranog kruga ili proizvoda koji sadrži takav integrirani krug, da je u istom inkorporiran protupravno umnožen plan rasporeda. Članice će odrediti da, nakon što je dotična osoba dostatno obaviještena o tome da je plan rasporeda protupravno umnožen, ta osoba može poduzeti bilo što glede robe na skladištu ili naručene prije te obavijesti, ali je dužna platiti nositelju prava iznos koji odgovara razumnoj naknadi koja bi se inače platila po dobrovoljno ugovorenoj licenci glede takvog plana rasporeda.
2. Uvjeti postavljeni u podstavcima (a) do (k) članka 31. primjenjuju se *mutatis mutandis* u slučaju bilo kojeg prinudnog licenciranja plana rasporeda ili njegove uporabe od strane državne vlasti i za nju bez dopuštenja nositelja prava.

Članak 38.

Trajanje zaštite

1. U članicama koje traže registraciju kao uvjet za zaštitu, rok zaštite planova rasporeda neće prestati prije isteka razdoblja od 10 godina računajući od dana podnošenja prijave za registraciju ili od prvog komercijalnog iskorištavanja bez obzira gdje u svijetu do njega dođe.
2. U članicama koje ne traže registraciju kao uvjet za zaštitu, planovi rasporeda bit će zaštićeni najmanje 10 godina od dana prvog komercijalnog iskorištavanja bez obzira gdje u svijetu do njega dođe.
3. Unatoč stavcima 1. i 2., članica može odrediti da zaštita prestaje 15 godina nakon stvaranja plana rasporeda.

Razdio 7: Zaštita neobjavljenih informacija

Članak 39.

1. U osiguravanju učinkovite zaštite protiv nepoštene tržišne utakmice kao što je to određeno u članku 10*bis* Pariške konvencije (1967) članice će štiti neobjavljene informacije u skladu sa stavkom 2. i podatke koji su predani vladama ili vladinim tijelima u skladu sa stavkom 3.
2. Naravne i pravne osobe moraju imati mogućnost spriječiti da informacije koje su punopravno pod njihovom kontrolom budu otkrivene, stečene, ili rabljene od strane trećih bez njihova pristanka na način suprotan poštenoj trgovačkoj praksi¹⁰ sve dok takva informacija:

¹⁰ Za potrebe ove odredbe, "način suprotan poštenoj komercijalnoj praksi" ("*a manner contrary to honest commercial practices*") znači u najmanju ruku praksa kao kršenje ugovora, kršenje povjerenja i poticanje na kršenje, i uključuje stjecanje neotkrivenih informacija od trećih osoba koje znaju, ili su zbog grube nepažnje propustile saznati, da je stečeno takvom praksom.

- (a) je tajna u smislu da nije, u svojoj cjelini ili u točnoj konfiguraciji i u sastavu svojih dijelova, opće poznata ili lako dostupna osobama unutar krugova koji se uobičajeno bave informacijama takve vrste;
 - (b) ima komercijalnu vrijednost zbog tajnosti; i
 - (c) je bila predmetom razumnih mjera prema okolnostima, poduzetih od strane osobe koja punopravno kontrolira informaciju, da bi ostale tajna.
3. Članice, kada traže, kao uvjet za odobravanje trgovanja farmaceutskim ili agrokemijskim proizvodima u kojima se koriste nove kemijske supstancije, podnošenje neotkrivenih testova ili drugih podataka, čija izrada iziskuje velik napor, zaštitit će takve podatke od nepoštene komercijalne uporabe. Uz to, članice će štititi takve podatke od otkrivanja, izuzev kada je ono potrebno da se zaštiti javnost, ili osim ako su poduzete mjere za osiguravanje da se ti podaci zaštite od nepoštene komercijalne uporabe.

Razdio 8: Kontrola prakse suprotne tržišnom natjecanju u ugovornim licencama

Članak 40.

1. Članice se slažu da neka praksa ili uvjeti licenciranja koji se tiču prava intelektualnog vlasništva, koji zatambljavaju natjecanje, mogu imati nepovoljan učinak na trgovinu i da mogu zadržavati transfer i rasprostranjivanje tehnologije.
2. Ništa u ovom Sporazumu neće priječiti članice da u njihovim zakonodavstvima odrede koja praksa ili uvjeti licenciranja mogu u osobitim slučajevima predstavljati zlouporabu prava intelektualnog vlasništva koja ima nepovoljan učinak na natjecanje na dotičnom tržištu. Kao što je gore određeno, članica može prihvatiti, u skladu s drugim odredbama ovog Sporazuma, odgovarajuće mjere za sprječavanje ili kontrolu takve prakse, koje mogu uključivati primjerice odredbe o povratu isključive licence, uvjete pod kojima se sprječava dovođenje u pitanje valjanosti i prinudno licenciranje u paketu, u svijetlu dotičnih zakona i propisa članice.
3. Svaka će članica stupiti, na zahtjev, u konzultacije s bilo kojom drugom članicom ako ima razloga vjerovati da nositelj prava intelektualnog vlasništva koji je državljanin ili ima prebivalište u članici od koje su zatražene konzultacije poduzima djela koja predstavljaju kršenje zakona i propisa u svezi s predmetom ovog razdjela članice koja traži konzultacije, i koja želi da se osigura pokoravanje takvom zakonodavstvu, bez štete po bilo koju mjeru koja se može poduzeti prema propisima i potpunoj slobodi za krajnje odlučivanje koje od članica. Članica kojoj se obratila druga članica razmotrit će predmet u potpunosti i s blagonaklonošću, i pružit će dostatnu mogućnost za konzultacije s članicom koja traži razmatranje, i surađivat će dostavljanjem javno dostupnih informacija koje nisu povjerljive a važne su za sporno pitanje te bilo koje druge informacije dostupne članici, podliježući domaćem zakonodavstvu i zaključivanju obostrano zadovoljavajućih sporazuma u svezi s čuvanjem njenih povjerljivih informacija od strane članice koja to traži.
4. Članica čiji su državljanin ili osobe s prebivalištem u njoj podvrgnuti postupcima u drugoj članici glede navodnog kršenja zakona i propisa te druge članice u svezi predmeta ovog razdjela imat će, na traženje, mogućnost za konzultacije s drugom članicom pod istim uvjetima previđenim u stavku 3.

Dio III

OSTVARIVANJE PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

Razdio 1: Opće obveze

Članak 41.

1. Članice će osigurati da postupci za ostvarivanje kao što su navedeni u ovom Dijelu budu dostupni u njihovom zakonodavstvu kako bi se omogućile učinkovite mjere protiv bilo koje povrede prava intelektualnog vlasništva pokrivenog ovim Sporazumom, uključujući djelotvorna pravna sredstva za spriječavanje povreda i pravna sredstva dovoljno uvjerljiva za odvratanje od budućih povreda. Ovi će se postupci primijeniti na način kojim se izbjegava stvaranje zapreka za zakonito trgovanje i pruža sigurnost od zlorabe.
2. Postupci u svezi s ostvarivanjem prava intelektualnog vlasništva moraju biti poštenu i nepristrani. Neće biti nepotrebno složeni ili skupi, ili povlačiti za sobom nerazumna vremenska ograničenja ili nepotrebna odugovlačenja.
3. Meritorne odluke u pravnim slučajevima bit će po mogućnosti sačinjene u pisanom obliku i obrazložene. Moraju biti dostupne barem strankama u postupku bez nepotrebno odugovlačenja. Odluke o meritumu spora temeljit će se samo na dokazima glede kojih je strankama pružena mogućnost za izjašnjavanje.
4. Stranke u postupku imat će mogućnost preispitivanja konačnih upravnih odluka od strane suda i, pridržavajući se odredaba o nadležnosti u pravnom poretku članice ovisno o vrsti slučaja (stvarnoj nadležnosti), barem pravnih aspekata prvostupanjske sudske odluke o meritumu. Međutim, nema obveze za pružanje mogućnosti preispitivanja odluke o oslobađanju u krivičnim slučajevima.
5. Podrazumijeva se da ovaj Dio ne stvara bilo kakvu obvezu osnivanja sudskog sustava za ostvarivanje prava intelektualnog vlasništva drukčijeg od onog za ostvarivanje prava općenito, niti ne utječe na sposobnost članica da ostvaruju svoje propise općenito. Ništa u ovom Dijelu ne stvara bilo kakvu obvezu glede raspodjele resursa između ostvarivanja prava intelektualnog vlasništva i ostvarivanja prava općenito.

Razdio 2: Građanskopravni i upravnoopravni postupci i pravna sredstva

Članak 42.

Pošten i nepristran postupak

Članice će omogućiti nositeljima prava¹¹ građanskopravni sudski postupak glede ostvarivanja kojeg prava intelektualnog vlasništva koje je pokriveno ovim Sporazumom. Tuženici imaju pravo na pismenu obavijest koja se dostavlja pravodobno i sadrži dovoljno pojedinosti, uključujući osnovu zahtjeva. Strankama u postupku mora biti dopušteno da budu zastupane po samostalnom pravnom zastupniku, a u postupku se neće postavljati preteški

¹¹ Za potrebe ovog Razdjela, naziv "nositelj prava" uključuje saveze i udruženja koja imaju pravnu osnovu za zahtjevanje takvih prava.

zahtjevi glede obvezatne osobne nazočnosti. Sve stranke u takvom postupku imat će pravo da na odgovarajući način potkrijepe svoje zahtjeve i da predoče sve relevantne dokaze. Postupak mora omogućiti mjere za identificiranje i zaštitu povjerljive informacije, osim ako bi to bilo suprotno postojećim ustavnim odredbama.

Članak 43. Dokazivanje

1. Sudske vlasti bit će ovlaštene, kad stranka ukaže na razumno dostupne dokaze koji su dovoljni da potkrijepe njene zahtjeve i kada točno navede dokaze koji su relevantni za dokazivanje opravdanosti njenih zahtjeva koji su pod kontrolom suparničke stranke, naložiti protivnoj stranci da predoči te dokaze, pridržavajući se u odgovarajućim slučajevima uvjeta koji osiguravaju zaštitu povjerljive informacije.

2. U slučajevima u kojima stranka u postupku svojevolumno i bez valjanih razloga odbije pristup, ili na drugi način ne pruži potrebne podatke u razumnom roku, ili bitno otežava postupak u svezi ostvarivanja prava, članica može sudskim vlastima dati pravo donošenja privremenih i konačnih odluka, potvrdnih ili odbijajućih, na temelju predočenih podataka, uključujući tužbeni zahtjev ili navode stranke na čiju je štetu bila uskraćena mogućnost pristupa podacima pod pretpostavkom da se strankama omogući da budu saslušane o navodima ili dokazima.

Članak 44. Nalozi

1. Sudske vlasti su ovlaštene naložiti stranci da odustane od povrede prava, između ostalog spriječavanjem ulaska u trgovačke kanale pod njenom nadležnošću uvezene robe koja uključuje povredu prava intelektualnog vlasništva, odmah nakon obavljenog carinskog postupka. Članice nisu obvezatne takvo ovlaštenje dati sudskim vlastima glede zaštićenog predmeta koji je stečen ili naručen od neke osobe koja unaprijed nije znala niti je mogla znati da poslovanje s takvim predmetom može prouzročiti povredu prava intelektualnog vlasništva.

2. Bez obzira na druge odredbe ovog Dijela i pod pretpostavkom da odredbe Dijela II koje se posebno odnose na uporabu od strane državne vlasti, ili trećih osoba koje imaju dopuštenje državne vlasti, bez dopuštenja nositelja prava u skladu s tim, članice mogu ograničiti pravna sredstva koja im stoje na raspolaganju protiv takve uporabe na plaćanje naknade u skladu s podstavkom (h) članka 31. U drugim slučajevima, primijenit će se pravna sredstva iz ovog Dijela ili, kada su ta pravna sredstva nespojiva sa pravom članice, moraju se moći donijeti deklaratorne presude i odrediti primjerenu odštetu.

Članak 45. Naknada štete

1. Sudske vlasti su ovlaštene naložiti kršitelju neka plati nositelju prava primjerenu odštetu radi naknade štete koju je nositelj prava pretrpio zbog

povrede svog prava intelektualnog vlasništva od strane kršitelja koji je znao, ili je morao znati, da čini povredu.

2. Sudske vlasti su također ovlaštene naložiti kršitelju neka plati nositelju prava troškove, koji mogu uključivati i odgovarajuće troškove pravnog zastupanja. U odgovarajućim slučajevima, članice mogu ovlastiti sudske vlasti da nalože naknadu za izgubljenu zaradu i/ili plaćanje unaprijed predviđene odštete čak i u slučaju kada kršitelj nije znao niti je morao znati da čini povredu.

Članak 46. Druga pravna sredstva

Radi stvaranja učinkovitog sredstva za odvratanje od povrijeđivanja, sudske vlasti ovlaštene su naložiti da se roba za koju je ustanovljeno da je predmet povrede, bez bilo kakve naknade, izbaciti iz trgovačkih kanala tako da se izbjegne nanošenje štete nositelju prava, ili, nije li to u suprotnosti postojećim ustavnim odredbama, uništi. Sudske vlasti su također ovlaštene naložiti da se materijali i pribor pretežno korišteni u stvaranju robe kojom se povrjeđuju prava, bez bilo kakve naknade, izbaciti iz trgovačkih kanala tako da se opasnost daljnje povrede svede na najmanju mjeru. Prigodom razmatranja takvih zahtjeva, uzet će se u obzir razmjer između ozbiljnosti povrede i naloženih pravnih sredstava kao i interesi trećih osoba. Glede robe s krivotvorenim žigovima, jednostavno odstranjivanje žiga sa protupravno označene robe neće biti dovoljno, osim u iznimnim slučajevima, da bi se omogućilo puštanje takve robe u trgovačke kanale.

Članak 47. Pravo na informaciju

Članice mogu odrediti da su sudske vlasti ovlaštene, osim ako bi to bilo u neskladu s ozbiljnošću povrede, naložiti kršitelju da obavijesti nositelja prava o identitetu trećih osoba uključenih u proizvodnju i distribuciju robe ili usluga koje su predmet povrede i o njihovim distribucijskim kanalima.

Članak 48. Naknada tuženom

1. Sudske vlasti bit će ovlaštene naložiti stranci na čiji su zahtjev poduzete mjere i koja je zlouporabila postupak ostvarivanja da pruži stranci koja je pogođena neopravdanom zabranom ili ograničenjem primjerenu odštetu za štetu pretrpljenu spomenutom zlouporabom. Sudske vlasti također su ovlaštene naložiti predlagatelju da tuženome plati troškove, koji mogu uključivati i odgovarajuće troškove pravnog zastupanja.

2. Glede primjene bilo kojeg propisa koji se odnosi na zaštitu ili ostvarivanje prava intelektualnog vlasništva, članice će jedino izuzeti tijela javne vlasti i službenike od odgovornosti da odgovarajućim mjerama poprave štetu kada su postupci poduzeti ili namjeravani u dobroj vjeri u primjeni takvih propisa.

Članak 49. Upravni postupci

Ukoliko je meritorno odlučivano o građanskopravnoj odgovornosti u upravnom postupku, takav postupak mora u osnovi biti suglasan načelima postavljenim u ovom Razdjelu.

Razdio 3: Privremene mjere

Članak 50.

1. Sudske vlasti ovlaštene su naložiti hitne i djelotvorne privremene mjere:
 - (a) radi spriječavanja nastanka povrede bilo kojeg prava intelektualnog vlasništva, i poglavito radi spriječavanja ulaza robe u trgovačke kanale u njihovoj nadležnosti, uključujući uvoznu robu odmah nakon carinskog postupka;
 - (b) radi očuvanja relevantnih dokaza glede navodne povrede prava.
2. Sudske su vlasti ovlaštene, kad je to prigodno, primjeniti privremene mjere bez saslušanja druge stranke, poglavito u slučajevima kada bi odlaganje imalo za vjerojatnu posljedicu nenadoknadivu štetu za nositelja prava, ili u slučajevima kada postoji očigledna opasnost od uništavanja dokaza.
3. Sudske vlasti ovlaštene su tražiti od predlagatelja neka pruži razumno dostupne dokaze kako bi se u dovoljnoj mjeri uvjerile da je predlagatelj nositelj prava i da je predlagateljevo pravo povrijeđeno ili postoji neposredna opasnost od povrede, i naložiti predlagatelju da položi kauciju ili odgovarajuće osiguranje dovoljno za zaštitu tuženog i spriječavanje zlouporabe.
4. Kada su privremene mjere određene bez saslušanja druge stranke, dotične stranke bit će obaviještene, najkasnije odmah nakon izvršenja mjera. Preispitivanje, uključujući pravo na saslušanje, obaviti će se na zahtjev tuženoga u razumnom roku nakon obavjesti o mjerama, zajedno sa odlukom hoće li se mjere izmijeniti, ukinuti ili potvrditi.
5. Od podnositelja zahtjeva može se tražiti da snabdi je tijelo koje će izvršiti privremene mjere i drugim obavijestima potrebnim radi identifikacije dotične robe.
6. Ne ograničavajući stavak 4., privremene mjere poduzete temeljem stavaka 1. i 2., mogu se na zahtjev tuženika, ukinuti ili na drugi način prekinuti njihove učinke, ako postupak za donošenje odluke o meritumu spora nije pokrenut unutar razumnog roka, određenog od sudske vlasti koja je donijela odluku o takvim mjerama kada je to prema pravu članice dopušteno ili, u nedostatku te odredbe, u roku ne dužem od 20 radnih dana ili 31 kalendarskog dana, kojigod je dulji.
7. U slučaju kada se ukidaju privremene mjere ili kada one prestaju zbog kojeg čina ili propusta predlagatelja, ili kada se naknadno ustanovi da nije bilo povrede ili opasnosti od povrede prava intelektualnog vlasništva, sudske vlasti su ovlaštene naložiti predlagatelju, na zahtjev tuženika, da plati tuženiku prikladnu naknadu zbog štete nanesene ovim mjerama.
8. Ukoliko se koja privremena mjera može naložiti u upravnom postupku, taj postupak mora u osnovi biti suglasan načelima postavljenim u ovom Razdjelu.

Razdio 4: Posebne pretpostavke u svezi s pograničnim mjerama¹²

Članak 51.

Zaustavljenje od strane carinskih vlasti

Članice će, u skladu s niže navedenim odredbama, usvojiti postupke¹³ koji će omogućiti nositelju prava, koji ima valjane razloge za sumnju da će doći do uvoza robe s krivotvorenim žigom ili neovlašteno umnoženih primjeraka djela zaštićenog autorskim pravom,¹⁴ da podnese pismeni zahtjev nadležnom tijelu, bilo upravnom ili sudskom, da carinske vlasti zaustave puštanje takve robe u slobodni opticaj. Članice mogu omogućiti primijenu takvog postupka i glede robe kojom se na drugi način povrjeđuju prava intelektualnog vlasništva, ako su ispunjene pretpostavke iz ovog Razdjela. Članice mogu također odrediti odgovarajuće postupke od strane carinskih vlasti u svezi s zaustavljenjem puštanja robe glede koje su povrijeđena navedena prava namijenjene izvozu s njenog teritorija.

Članak 52.

Primjena

Svaki nositelj prava koji pokreće postupak prema članku 51. treba dostaviti prikladan dokaz koji će uvjeriti nadležna tijela da, sukladno propisima zemlje u koju se uvozi, postoji *prima facie* povreda prava intelektualnog vlasništva nositelja prava, te dati dovoljno detaljan opis robe kako bi bila lako prepoznatljiva carinskim vlastima. Nadležna tijela izvijestit će predlagatelja u razumnom roku je li zahtjev prihvaćen, i kad je određeno od nadležnog tijela, razdoblje tijekom kojeg će carinska vlast provoditi te mjere.

Članak 53.

Kaucija ili ekvivalentno osiguranje

1. Nadležna tijela ovlaštena su od predlagatelja tražiti kauciju ili ekvivalentno osiguranje dovoljno da bi se zaštitio tuženik i nadležno tijelo i da se spriječi zlouporaba. Takva kaucija ili ekvivalentno osiguranje neće bezrazložno priječiti pribjegavanju istim postupcima.

¹² Kada članica u bitnoj mjeri ukine svaku kontrolu nad kretanjem robe preko granice s drugom članicom s kojom čini dio carinske unije, nije obvezatna primijeniti odredbe ovog Razdjela na toj granici.

¹³ Podrazumijeva se da nema nikakve obveze da se takav postupak primijeni na uvoz robe koja je na tržište druge zemlje plasirana od nositelja prava ili sa njegovim odobrenjem, ili na robu u tranzitu.

¹⁴ Za potrebe ovog Sporazuma:

- (a) "roba s krivotvorenim žigom" znači svaku robu, uključujući i ambalažu, koja bez odobrenja nosi žig koji je isti žigu valjano registriranom glede takve robe, ili koji se u bitnim aspektima ne može razlikovati od takvog žiga, i koji time povrjeđuje prava nositelja dotičnog žiga sukladno zakonima zemlje uvoza;
- (b) "neovlašteno umnoženi primjerci djela zaštićenog autorskim pravom" ("*pirated copyright goods*") znači svaku robu primjerci koje su učinjeni bez pristanka nositelja prava ili osobe koja je ovlaštena od nositelja prava u zemlji proizvodnje i koji su napravljeni neposredno ili posredno od predmeta ako bi izrada takvih primjeraka mogla predstavljati povredu autorskog prava ili srodnog prava prema pravu zemlje uvoza.

2. Kada sukladno zahtjevu iz ovog Razdjela carinske vlasti zaustave puštanje u slobodni opticaj robe koja uključuje industrijski dizajn, patente, planove rasporeda ili neobjavljene informacije, na temelju odluke koja nije sudska ili od neke druge samostalne vlasti, a rok određen člankom 55. je istekao bez da je za to nadležno tijelo odobrilo privremeno oslobađanje, i pod pretpostavkom da su svi ostali uvjeti za uvoz ispunjeni, vlasnik, uvoznik ili primatelj dotične robe ima pravo na njeno oslobađanje po polaganju osiguranja u iznosu dovoljnom za zaštitu nositelja prava od bilo koje povrede. Plaćanje takvog pologa neće ograničiti druga pravna sredstva dostupna nositelju prava, a razumijeva se da će se polog vratiti ako nositelj prava ne postavi svoj zahtjev u razumnom roku.

Članak 54. Obavijest o zaustavljenju

Uvoznik i predlagatelj bit će bez odlaganja izviješćeni o zaustavljenju robe sukladno članku 51.

Članak 55. Trajanje zaustavljanja

Ako, u razdoblju ne dužem od deset radnih dana nakon što je podnositelju zahtjeva dostavljena obavijest o zaustavljenju, carinske vlasti nisu izviješćene da je postupak za odlučivanje o meritumu slučaja pokrenula stranka druga od tuženika, ili da je nadležno tijelo donijelo privremene mjere produžujući zaustavljanje puštanja robe, roba će biti puštena, pod pretpostavkom da su zadovoljeni svi ostali uvjeti za uvoz ili izvoz; u prikladnim slučajevima, ovo se razdoblje može produljiti za daljnjih deset radnih dana. Ako je pokrenut postupak za meritorno odlučivanje o slučaju, preispitivanje, uključujući i pravo na saslušanje, održat će se na zahtjev tuženika, da bi se odlučilo, u razumnom roku, hoće li te mjere biti izmjenjene, opozvane ili potvrđene. Bez obzira na gore navedeno, obustavlja li se ili ukida mjera zaustavljanja robe sukladno privremenim sudskim mjerama, primjenjivat će se odredbe iz stavka 6. članka 50.

Članak 56. Odšteta uvozniku i vlasniku robe

Nadležna tijela ovlaštena su naložiti podnositelju zahtjeva da plate uvozniku, primaocu i vlasniku robe prikladnu naknadu za svaku štetu prouzročenu im neopravdanim zadržavanjem robe ili zadržavanjem robe puštene u promet sukladno članku 55.

Članak 57. Pravo na pregled i obavještanje

Ne ograničavajući zaštitu povjerljivih informacija, članice će odrediti da su nadležna tijela ovlaštena dati nositelju prava dostatnu mogućnost pregleda robe zadržane od carinske vlasti kako bi se potkrijepili zahtjevi nositelja prava. Nadležna tijela također su ovlaštena dati uvozniku jednaku mogućnost za pregled takve robe. Kad je donesena pozitivna odluka o meritumu spora,

članice mogu ovlastiti nadležna tijela da obavijeste nositelja prava o imenima i adresama pošiljatelja, uvoznika i primatelja, i o količini rečene robe.

Član 58. Postupanje po službenoj dužnosti

Kad članice nalažu nadležnim tijelima da djeluju samoinicijativno i obustave propuštanje robe za koju imaju *prima facie* dokaz o povredi prava intelektualnog vlasništva:

- (a) nadležna tijela mogu svakodobno zatražiti od nositelja prava svaku informaciju koja im može pomoći u izvršavanju ove ovlasti;
- (b) uvoznik i nositelj prava bit će odmah izviješćeni o obustavi. Kad uvoznik uloži pravno sredstvo protiv obustave kod nadležnih tijela, obustava će biti, *mutatis mutandis*, podložna uvjetima postavljenim u članku 55;
- (c) članice će jedino izuzeti tijela javne vlasti i službenike od odgovornosti da odgovarajućim mjerama poprave štetu kada su postupci poduzeti ili namjeravani u dobroj vjeri.

Članak 59. Pravna sredstva

Ne ograničavajući druga prava koja su otvorena nositelju prava i uz pridržavanje prava tuženika tražiti preispitivanje od sudske vlasti, nadležna tijela ovlaštena su naložiti uništavanje ili uklanjanje robe u svezi koje se povrijeđuju prava sukladno načelima postavljenim u članku 46. Glede robe s krivotvorenim žigom, neće se dopustiti ponovni izvoz dotične robe u neizmjenjenom stanju ili podvrgnuti je drukčijem carinskom postupku, osim u izuzetnim okolnostima.

Članak 60. Uvoz malih količina

Članice mogu izuzeti iz primjene gore navedenih odredaba malu količinu robe nekomercijalne naravi u putničkoj osobnoj prtljazi ili poslana u malim pošiljkama.

Razdio 5: Kazneni postupci

Članak 61.

Članice će predvidjeti kaznene postupke i kazne koji se imaju primjenjivati barem u slučajevima namjernog krivotvorenja žiga ili neovlaštenog umnožavanja djela zaštićenog autorskim pravom na komercijalnoj razini. Predviđene kazne obuhvaćat će kaznu zatvora i/ili novčane kazne dovoljne kao prevenciju, sukladno razini kazni primjenjivanih za kaznena djela odgovarajuće težine. U odgovarajućim slučajevima, raspoložive kazne također uključuju zapljenu, oduzimanje i uništavanje dotične robe kao i svih materijala i pribora kojima je prvenstvena namjena činjenje takvih kaznenih djela. Članice mogu odrediti da se kazneni postupci i kazne primjene u drugim slučajevima povrede prava intelektualnog vlasništva, posebice ako su počinjeni s

počinjeni s namjerom i na komercijalnoj razini.

D i o I V

STJECANJE I ODRŽAVANJE PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA I SRODNI INTER-PARTES POSTUPCI

Članak 62.

1. Članice mogu tražiti, kao uvjet za stjecanje ili održavanje prava intelektualnog vlasništva predviđenih u Razdjelima 2 do 6 Dijela II, pridržavanje razložnih postupaka i formalnosti. Takvi postupci i formalnosti trebaju biti u skladu s odredbama ovog Sporazuma.
2. Ako stjecanje prava intelektualnog vlasništva podliježe priznavanju ili registraciji prava, članice će osigurati da postupci za priznavanje ili registraciju, uz pridržavanje materijalnopravnih uvjeta za stjecanje prava, dopuštaju priznavanje ili registraciju prava unutar razumnog roka kako bi se izbjeglo neopravdano skraćivanje zaštitnog roka.
3. Članak 4. Pariške konvencije (1967) primjenjivat će se *mutatis mutandis* za uslužne žigove.
4. Postupci u svezi sa stjecanjem i održavanjem prava intelektualnog vlasništva i, predviđa li članičino pravo za takve postupke, opoziv u upravnom postupku i *inter partes* postupke kao protivljenje, opoziv ili poništavanje, odredit će se prema općim načelima postavljenim u stavcima 2. i 3. članka 41.
5. Konačna upravna odluka u svim postupcima navedenim u stavku 4. podliježe preispitivanju sudske vlasti ili kvazi-sudske vlasti. Međutim, ne postoji obveza za pružanje mogućnosti za takvo preispitivanje odluka u slučajevima neuspjelog protivljenja ili opoziva u upravnom postupku, pod pretpostavkom da razlozi za takve postupke mogu biti predmetom postupka za poništenje.

D i o V

SPRJEČAVANJE I IZMIRIVANJE SPOROVA

Članak 63. Transparentnost

1. Zakoni i propisi, te opće primjenjive pravomoćne sudske i upravne odluke, na snazi u članici a odnose se na predmet ovog Sporazuma (dostupnost, obujam, stjecanje, ostvarivanje i spriječavanje zlouporabe prava intelektualnog vlasništva) bit će objavljeni na službenom jeziku, ili kada takvo objavljivanje nije dovoljno dostupno javnosti, na način koji bi omogućio javnoj vlasti i nositeljima prava upoznavanje s njima. Sporazumi koji se odnose na predmet ovog Sporazuma koji su na snazi između vlada ili vladinih tijela članice i vlade ili vladinih tijela druge članice također će se objaviti.
2. Članice će izvijestiti Vijeće za TRIPS o zakonima i propisima navedenima u stavku 1. kako bi pomogle Vijeću u njegovom preispitivanju operacionalizacije ovog Sporazuma. Vijeće će pokušati umanjiti teret članica u izvršavanju ove

obveze i može odlučiti da ukine obvezu izvješćivanja o takvim zakonima i propisima direktno Vijeću ako konzultacije s WIPO o uspostavljanju zajedničkog registra koji sadrži te zakone i propise budu uspješne. Vijeće će također razmotriti s tim u svezi sva tražena djelovanja glede izvješćivanje sukladno obvezama iz ovog Sporazuma koje proizlaze iz članka 6ter Pariške konvencije (1967).

3. Svaka članica treba biti spremna pribaviti, kao odgovor na pismeni zahtjev druge članice, onu vrstu obavijesti navedenu u stavku 1. Članica, koja ima razloga vjerovati da određena sudska odluka ili upravna odluka ili dvostrani sporazum sa području prava intelektualnog vlasništva utječe na njezina prava iz ovog Sporazuma, može također pismeno tražiti da joj se omogući pristup ili da bude izvješćena s dovoljno potankosti o takvoj određenoj sudskoj odluci ili upravnoj odluci ili o dvostranim sporazumima.

4. Ničim se u stavcima 1., 2. i 3. ne traži od članica da otkriju povjerljive informacije koje bi priječile provedbu zakona ili bi na drugi način bile suprotne javnom interesu ili bi štetile legitimnim trgovačkim interesima određenih poduzetništva, javnih ili privatnih.

Članak 64. Izmirivanje spora

1. Odredbe članka XXII i XXIII GATT-a 1994. razrađenih i primjenjenih Razumijevanjem o rješavanju spora primjenjivat će se na konzultacije i rješavanje sporova iz ovog Sporazuma osim ako njime nije izričito drukčije navedeno.

2. Podstavci 1(b) i 1(c) članka XXIII GATT-a 1994. neće se primjenjivati na izmirivanje sporova iz ovog Sporazuma za razdoblje od pet godina od dana stupanja na snagu WTO Sporazuma.

3. Za vrijeme razdoblja navedenog u stavku 2, Vijeće za TRIPS ispitati će obujam i modalitete za vrste prigovora predviđenih u podstavcima 1(b) i 1(c) članka XXIII GATT-a 1994. podnesenih sukladno ovom Sporazumu, i podnijeti svoje preporuke Ministarskoj konferenciji na odobravanje. Bilo koja odluka Ministarske konferencije kojom se odobravaju takve preporuke ili se produžuje rok iz stavka 2. donijet će se jedino konsenzusom, a odobrena preporuka valjat će za sve članice bez daljnjeg formalnog postupka prihvatanja.

D i o VI

PRIJELAZNE ODREDBE

Članak 65. Prijelazne odredbe

1. Pridržavajući se odredaba stavaka 2., 3. i 4, nijedna članica nije obvezna primjenjivati odredbe ovog Sporazuma prije isteka općeg roka od jedne godine nakon dana stupanja na snagu WTO Sporazuma.

2. Članica koja je zemlja u razvoju ima pravo odgoditi primjenu odredaba ovog Sporazuma, osim članka 3., 4. i 5., za daljnje razdoblje od četiri godine od navedenog u stavku 1.

3. Bilo koja druga članica koja se nalazi u procesu preobrazbe od središnje planiranog gospodarstva na tržišno, gospodarstvo slobodnog poduzetništva i koja poduzima strukturnu reformu sustava intelektualnog vlasništva i suočava se s posebnim problemima u pripremi i provedbi zakona i propisa o intelektualnom vlasništvu, može također koristiti rok odgode predviđen u stavku 2.

4. U mjeri u kojoj je članica zemlja u razvoju dužna ovim Sporazumom proširiti zaštitu patenata za proizvode na područja tehnologije koji nisu tako zaštićeni na njezinom teritoriju na opći datum primjene ovog Sporazuma za tu članicu, kao što je određeno u stavku 2., ista može odgoditi primjenu odredaba o patentima za proizvode iz Razdjela 5, Dijela II na spomenuta područja tehnologije na dodatno razdoblje od pet godina.

5. Članica koja koristi prijelazno razdoblje prema stavicima 1., 2., 3. ili 4. osigurati će da nijedna izmjena zakona, propisa i prakse nastala u tom razdoblju ne rezultira manjim stupnjem podudarnosti s odredbama ovog Sporazuma.

Članak 66.

Najmanje razvijene zemlje članice

1. S obzirom na posebne potrebe i traženja najmanje razvijenih zemalja članica, njihove gospodarske, financijske i upravne skučenosti, i njihove potrebe za fleksibilnošću radi stvaranja održive tehnološke osnove, od takvih se članica neće zahtijevati da primjenjuju odredbe ovog Sporazuma, osim članaka 3., 4. i 5, u razdoblju od 10 godina od datuma primjene određenog stavkom 1. članka 65. Vijeće za TRIPS, na temelju uredno obrazloženog zahtjeva najmanje razvijene zemlje članice, odobrit će produžetak tog razdoblja.

2. Razvijene zemlje članice pobuđivat će poduzetništva i institucije na svom području u svrhu promicanja i poticanja prijenosa tehnologije u najmanje razvijene zemlje članice kako bi im omogućile stvaranje zdrave i održive tehnološke baze.

Članak 67.

Tehnička suradnja

U cilju olakšavanja provedbe ovog Sporazuma, razvijene će zemlje članice pružiti, na traženje i prema zajednički dogovorenim uvjetima, tehničku i financijsku suradnju u korist zemalja u razvoju i najmanje razvijenih zemalja članica. Takva će suradnja uključiti pomoć pri pripremi zakona i propisa o zaštiti i ostvarivanju prava intelektualnog vlasništva kao i o sprječavanju njihove zlouporabe, i uključit će i podršku glede uspostavljanja ili jačanja domaćih ureda i udruga koji se bave navedenom djelatnošću, uključujući obuku osoblja.

D i o VII

INSTITUCIONALNO UREĐENJE; ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 68.

Vijeće za trgovačke aspekte prava intelektualnog vlasništva

Vijeće za TRIPS nadzirat će izvršavanje ovog Sporazuma i, posebice, udovoljavaju li članice obvezama iz njega, te će članicama dati priliku za savjetovanje o pitanjima vezanim za trgovačke aspekte prava intelektualnog vlasništva. Izvršavat će i druge zadatke koje mu dodijele članice i, posebice, pružiti svaku pomoć koju one od njega zatraže u svezi s postupkom rješavanja sporova. U izvršavanju svojih dužnosti, Vijeće za TRIPS se može savjetovati i tražiti informacije od bilo kojeg izvora kojeg smatra prikladnim. U dogovoru s WIPO, Vijeće će nastojati uspostaviti, u roku jedne godine od prvog sastanka, prikladne oblike za suradnju s tijelima te organizacije.

Članak 69.

Međunarodna suradnja

Članice su suglasne da će međusobno surađivati radi ukidanja međunarodne trgovine robom kojom se povrjeđuju prava intelektualnog vlasništva. U tu svrhu, uspostaviti će i prijaviti kontaktne točke u njihovim državnim upravama, i biti pripremljene na razmjenu informacija o trgovini takvom robom. Posebice će unaprijedivati razmjenu informacija i suradnju između carinskih vlasti s obzirom na trgovinu robom s krivotvorenim žigom i neovlašteno umnoženih primjeraka djela zaštićenog autorskim pravom.

Članak 70.

Zaštita postojećih predmeta zaštite

1. Ovaj Sporazum ne dovodi do obveza s obzirom na djelovanja koja su se zbila prije dana primjene Sporazuma za dotičnu članicu.
2. Osim kad je drukčije određeno ovim Sporazumom, ovaj Sporazum dovodi do obveza s obzirom na sve predmete zaštite postojeće na dan primjene ovog Sporazuma za članicu u pitanju, i koji su u tom trenutku zaštićeni u toj članici, ili koji ispunjavaju ili će naknadno ispuniti kriterije za zaštitu određenu ovim Sporazumom. Glede ovog članka i članaka 3. i 4., autorskopravne obveze glede postojećih djela bit će jedino određene prema članku 18. Bernske konvencije (1971), i obveze glede prava proizvođača fonograma i izvođača na postojećim fonogramima bit će određene jedino prema članku 18. Bernske konvencije (1971), kao što je primjena određena prema stavku 6. članka 14. ovog Sporazuma.
3. Nema obveze ponovno uspostaviti zaštitu predmeta zaštite koji je na dan primjene ovog Sporazuma za dotičnu članicu bio javno dobro.
4. Glede bilo kojeg djelovanja glede određenih objekata koji sadrže zaštićeni predmet zaštite povrijeđen prema propisanim uvjetima u skladu s ovim Sporazumom, i koje je započelo, ili glede kojeg su uložena znatna sredstva, prije dana prihvaćanja WTO Sporazuma od strane te članice, svaka članica može odrediti ograničavanje pravnih sredstava dostupnih nositelju prava u

pogledu nastavka izvođenja takvih djelovanja nakon dana primjene ovog Sporazuma za tu članicu. U takvim će slučajevima članica, međutim, odrediti barem plaćanje primjerene naknade.

5. Članica nije obvezna primjeniti odredbe članka 11. i stavka 4. članka 14. glede originala ili umnoženih primjeraka kupljenih prije datuma primjene ovog Sporazuma za tu članicu.

6. Od članice se neće tražiti primjena članka 31., ili zahtjeva iz stavka 1. članka 27. da se patentna prava mogu uživati bez diskriminacije u pogledu područja tehnologije, za uporabu bez dopuštenja nositelja prava kada je dopuštenje za takvu uporabu dala javna vlast prije dana kad je ovaj Sporazum postao poznat.

7. U slučaju prava intelektualnog vlasništva čija je zaštita uvjetovana registracijom, zahtjevi za zaštitu koji su neriješeni na dan primjene ovog Sporazuma za članicu u pitanju, moći će se nadopuniti traženjem veće zaštite određene prema odredbama ovog Sporazuma. Takve nadopune ne uključuju nove predmete.

8. Kada članica ne omogući danom stupanja na snagu WTO Sporazuma zaštitu patenta za farmaceutske i agrokemijske proizvode razmjernu prema svojim obvezama iz članka 27., ta članica će:

(a) unatoč odredbama Dijela VI, predvidjeti od dana stupanja na snagu WTO Sporazuma način pomoću kojeg je moguće podnijeti prijavu za patente za takve izume;

(b) primjeniti na te prijave, od dana primjene ovog Sporazuma, kriterije patentibilnosti postavljene ovim Sporazumom kao da su ti kriteriji bili primjenjivani u toj članici na dan podnošenja ili, kad je prioritet moguć i zatražen, dan prioriteta prijave; i

(c) pružiti patentnu zaštitu u skladu s ovim Sporazumom od odobravanja patenta i do ostatka patentne zaštite, računajući od dana podnošenja u skladu s člankom 33. ovog Sporazuma, za onu vrstu prijave koje ispunjavaju kriterije za zaštitu označenu u podstavku (b).

9. Kada je proizvod predmet patentne prijave u članici sukladno stavku 8. (a), isključivo pravo marketinga dodijelit će se, unatoč odredbama Dijela VI, za razdoblje od pet godina nakon dobivanja odobrenja za marketing u toj članici ili dok se patent za proizvod odobri ili odbije u toj članici, kojigod je rok kraći, pod pretpostavkom da je, nakon stupanja na snagu WTO Sporazuma, patentna prijava podnesena i patent za taj proizvod dodijeljen u drugoj članici i odobrenje za marketing dobiveno u toj drugoj članici.

Članak 71. Izmjene i dopune

1. Vijeće za TRIPS preispitat će provedbu ovog Sporazuma nakon isteka prijelaznog razdoblja navedenog u stavku 2. članka 65. Vijeće će, uzimajući u obzir iskustva stečena u njegovoj provedbi, preispitati ga dvije godine nakon tog roka, i u istim razmacima nakon toga. Vijeće može također izvršiti preispitivanje u svjetlu kojeg relevantnog novog razvoja koji bi mogao opravdati promijene ili dopune ovog Sporazuma.

2. Dopune koje služe samo u svrhu prilagođavanja višem stupnju zaštite prava intelektualnog vlasništva postignutog, i na snazi, u drugim mnogostranim ugovorima i prihvaćene prema tim ugovorima od svih članica WTO mogu se uputiti Ministarskoj konferenciji za djelovanje u skladu sa stavkom 6. članka X

stavkom 6. članka X WTO Sporazuma na temelju konsenzus prijedloga Vijeća za TRIPS.

Članak 72. Rezerve

Rezerve se ne mogu staviti glede bilo koje odredbe ovog Sporazuma bez suglasnosti drugih članica.

Članak 73. Sigurnosne iznimke

Nijedna odredba ovog Sporazuma neće se tumačiti:

- (a) tako da se traži od članice pružanje bilo koje informacije čije bi otkrivanje ona smatrala suprotnim svojim osnovnim interesima sigurnosti; ili
- (b) tako da se članici priječi poduzimanje bilo kojih mjera koje ona smatra potrebnim za zaštitu svojih osnovnih interesa sigurnosti:
 - (i) u svezi s materijalima sposobnim za atomsku fisiju ili materijala od kojih se isti mogu dobiti;
 - (ii) u svezi s trgovinom oružja, streljiva i ratnim potrepštinama, i takvom trgovinom drugom robom i materijalima poduzetom izravno ili neizravno radi opskrbe vojske;
 - (iii) poduzetih tijekom rata ili drugih kriznih situacija u međunarodnim odnosima; ili
- (c) da se priječi članicu u poduzimanju bilo koje mjere za izvršavanje svojih obveza prema Povelji Ujedinjenih naroda za održavanje međunarodnog mira i sigurnosti.